

А.М. Зелінський (спогади)

Про організацію вітчизняних вищих медичних навчальних закладів

Після організації наприкінці 1950-х років медичних інститутів у Луганську й Тернополі керівники ряду інших областей, а саме Волинської, Херсонської, Запорізької та Полтавської, виявили бажання щодо організації вищих медичних навчальних закладів (ВМНЗ) і на своїй території. Коли до Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) УРСР надійшло відповідне доручення, я — тоді завідувач сектору охорони здоров'я — добре розумів велику відповідальність за об'єктивний розгляд і підготовку переконливих висновків. Активну участь у вирішенні цього питання взяли заступник міністра охорони здоров'я І.В. Шумада, керівник Головного управління медичних вузів М.Н. Умовіст, начальник відділу охорони здоров'я Держплану П.Т. Матвеев та ін.

Було ретельно розглянуто всі можливі варіанти щодо зазначених регіонів. Прохання волинян відхилено у зв'язку з відсутністю матеріально-технічної бази для розміщення навчального корпусу, гуртожитків та перспектив їх створення. Мережа лікувально-профілактичних закладів, здебільшого малопотужних, не сприяла розміщенню клінічних кафедр. З тієї ж причини відхилено й пропозицію Херсонщини. Тож, мрію про Волинський і Херсонський медичні інститути залишилися нездійсненими. Лишалися надії на Запоріжжя та Полтавщину.

Мої зустрічі з керівниками Запорізької області й доскональне вивчення можливостей організації медичного інституту в Запоріжжі надали переконливі докази для ефективного вирішення цього питання. Позитивний висновок, погоджений із профільним міністерством, було подано керівництву. Наступними кроками мали стати, за чинними на той час правилами, погодження питання в МОЗ тодішнього СРСР та в інших союзних інстанціях. Проте досягти цього не вдалося. МОЗ категорично заперечувало необхідність організації нових медичних інститутів в УРСР: існуючу мережу вважали такою, що цілком забезпечувала потребу в підготовці необхідної кількості лікарів. Розгляд питання здавався закінченим.

Але я не зміг погодитися з цим і проявив ініціативу щодо переведення Одеського інституту вдосконалення лікарів до міста Запоріжжя, обґрунтувавши пропозицію незадовільними умовами роботи, перевантаження міста ВМНЗ, а також проханням ректора медичного інституту І.Я. Дейнеки. За рахунок звільнених приміщень з'явилася можливість поліпшити й умови роботи медичного інституту. Керівники МОЗ підтримали цю ініціативу, прийнявши відповідну постанову. Отже, Інститут удосконалення лікарів розпочав роботу в місті Запоріжжі.

Проте вищому керівництву області стало відомо, що інститут не проводить підготовку

кадрів, а займається лише підвищенням їх кваліфікації. Заява про те, що такий інститут не потрібний, призвела до стурбованості у МОЗ. З метою повторного обговорення питання на місці знову виїхав до Запоріжжя. Мою ініціативу щодо переведення Одеського фармацевтичного інституту з перспективою його подальшої реорганізації в медичний інститут було підтримано і реалізовано. Інститут отримав приміщення для навчального корпусу, гуртожитків, житла для працівників; сприятливі умови було створено і для клінічних кафедр на базі лікувальних закладів. У подальшому його матеріально-технічна база стала значно кращою і більш сучасною. Медичний інститут у місті Запоріжжі перейменовано в Запорізький державний медичний університет (ЗДМУ).

Станом на 2015 р. у ЗДМУ навчаються 10 200 студентів, магістрів, інтернів, клінічних ординаторів, аспірантів і курсантів, у тому числі 1817 іноземців із 42 країн світу (у понад 1000 з них навчальний процес здійснюється англійською мовою). Вітчизняні та іноземні студенти одержують вищу освіту за спеціальностями: «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Фармація», «Технології парфумерно-косметичних засобів», «Стоматологія» та «Лабораторна діагностика». Функціонують 59 кафедр, медичний коледж, Науково-навчальний медичний центр «Університетська клініка» із 696 викладачами. Практичні навички засвоюють на 445 клінічних і фармацевтичних базах. Науково-практичні журнали ЗДМУ включено в міжнародні наукометричні бази, репозитарії, електронні бібліотеки США, Великобританії, Франції, Німеччини, Японії, Польщі, Росії, Індії, Марокко...

Таким був початок шляху ЗДМУ і мій невеликий внесок щодо його організації. На черзі залишалася Полтава...

У 1966 р. я брав участь у роботі комісії, яку очолював заступник міністра охорони здоров'я І.В. Шумада, щодо вирішення питання організації Полтавського медичного інституту. З цією метою у Полтаві було споруджено навчальний корпус і гуртожиток для медичного училища, зміцнено матеріально-технічну базу лікарень, розпочато будівництво декількох поліклінік, у тому числі стоматологічної. Планували також передати для інституту кілька приміщень, виділити житло тощо. Вивчивши та оцінивши ситуацію, комісія надала рекомендації стосовно створення та розміщення кафедр і підготовки клінічної бази. Тодішній міністр охорони здоров'я УРСР Платон Лукич Шупик прийняв рішення повернутися до розгляду питання наступного року, сподіваючись до того часу досягти погодження в союзних інстанціях. Однак спроби виявилися марними.

Влітку 1966 р. виникла ідея щодо переведення стоматологічного інституту з Харкова до Полтави, і стало зрозуміло, що заперечень з боку харківського керівництва стосовно такої ротації немає. Переконливим аргументом на користь цього стала наявність на той час у Харкові значної кількості ВМНЗ, науково-дослідних інститутів медичного профілю та інших навчальних закладів різного рівня.

Проте П.Л. Шупик конче замислився над пропозицією щодо переведення до Полтави стоматологічного інституту, адже мав шанобливе ставлення до міста, в якому проживав багато років. Саме у Харкові пройшли роки його студентства, становлення як лікаря-хірурга, вченого, організатора вищої медичної освіти... Тим часом у Полтаві здійснювався великий комплекс робіт щодо створення умов, необхідних для організації інституту. Вже у 1967 р. П.Л. Шупик схилився на користь переведення стоматологічного інституту до Полтави, а його пропозицію до Уряду було ухвалено відповідною постановою.

Згодом здійснено реорганізацію Полтавського медичного стоматологічного інституту в стоматологічну академію, яка отримала статус Національної, назву «Українська медична стоматологічна академія» та найвищий (IV) рівень акредитації.

Нині в академії навчаються 4249 студентів, з них 764 — іноземці з 46 країн світу. Тут функціонують стоматологічний, медичний № 1, медичний № 2 (педіатричний) факультети, факультет підготовки іноземних громадян, відділення довузівської підготовки, факультет післядипломної освіти, а також коледж із підготовки бакалаврів та молодших спеціалістів. У 2008 р. відкрито й успішно функціонує фармацевтичне відділення, з 2012 р. — розпочато підготовку молодших спеціалістів-фармацевтів за заочною формою навчання. У структурі академії 53 кафедри, 9 із них — опорні. Лікувально-консультативну роботу проводять на 39 клінічних кафедрах, розміщених у кращих обласних та міських лікувальних закладах міста.

Полтавська стоматологічна академія стала колоскою багатьох поколінь фахівців, новітніх передових технологій та символом високого професіоналізму.

Тож не вдалося, а, може, не судилося створити медичні інститути на Волині та Херсонщині, та хоршим досягненням стали ЗДМУ та Українська медична стоматологічна академія в Полтаві, які з роками зміцнили та розквітли. Така непроста історія вирішення питань, в яких я взяв безпосередню участь за сприяння і мудрої підтримки тодішнього керівництва...

Підготувала донька А.М. Зелінського, доктор медичних наук І.А. Боброва